

УДК 37.018:005.342

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5\(57\)-797-808](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5(57)-797-808)

Скрильник Андрій Сергійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-9622-4217>

Кулакова Світлана Юріївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-7149-0356>

Чичуліна Ксенія Вікторівна кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 36011, Україна, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-7448-0180>

Товстун Віктор Вікторович директор Полтавської філії ТОВ «Метал Холдінг Трейд», м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0001-9622-4217>

Шурдук Інна Володимирівна кандидат технічних наук, головний судовий експерт відділу товарознавчих та гемологічних досліджень Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, м. Полтава, <https://orcid.org/0000-0002-5287-1241>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ З БІЗНЕСУ І ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ПРАКТИКО- ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність формування професійних компетентностей здобувачів спеціальностей бізнесу і торгівлі на основі практико-орієнтованої моделі освітнього процесу, що інтегрує академічне навчання, системну підготовку на робочому місці, проєкту взаємодію з бізнесом та спільне оцінювання результатів навчання. Актуальність теми зумовлена зростанням вимог роботодавців до прикладних умінь випускників, цифровізацією бізнес-процесів, змінами в логістиці, торгівлі та маркетингових комунікаціях, а також потребою у швидкій післявоєнній модернізації ринку праці України. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення моделі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з бізнесу і торгівлі в умовах практико-орієнтованого навчання. У роботі використано

методи аналізу, синтезу, порівняння, контент-аналізу нормативних документів, статистичного узагальнення, структурно-функціонального моделювання та експертної інтерпретації результатів.

Узагальнення європейських і українських нормативних підходів показало, що якісна дуальна або інша практико-орієнтована модель має спиратися на структуроване партнерство закладу освіти та роботодавця, письмове визначення ролей сторін, значну частку навчання у професійному середовищі, наставництво, регулярний зворотний зв'язок та вимірювані результати навчання. Аналіз статистичних і аналітичних джерел засвідчив, що в Україні зберігається запит на масштабування дуальної підготовки, тоді як країни ЄС і насамперед Німеччина демонструють вищі показники переходу молоді від освіти до зайнятості. На цій основі запропоновано авторську модель, адаптовану до підготовки фахівців спеціальності D7 «Торгівля», яка містить чотири взаємопов'язані блоки: академічний, практичний, інтеграційно-проектний та оціночно-рефлексивний. Практична цінність моделі полягає у можливості її використання кафедрами, гарантом освітньої програми та підприємствами-партнерами для проєктування індивідуальних освітньо-професійних траєкторій, модернізації змісту дисциплін, організації тривалих стажувань і підвищення рівня працевлаштування випускників. Наукова новизна полягає в адаптації інструментів дуальної та work-based learning моделей до сфери бізнесу і торгівлі з урахуванням українських інституційних обмежень та потреб роботодавців.

Ключові слова: професійні компетентності; практико-орієнтоване навчання; дуальна освіта; фахівці з бізнесу і торгівлі; work-based learning; освітній процес; працевлаштування випускників.

Andrii Skrylnyk PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Marketing, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-9622-4217>

Svitlana Kulakova PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Marketing, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-7149-0356>

Chichulina Kseniia Candidate of Technical Sciences, PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Entrepreneurship and Marketing, National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”, Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-7448-0180>

Viktor Tovstun Director, Poltava Branch of LLC “Metal Holding Trade”, Poltava, <https://orcid.org/0000-0001-9622-4217>

Inna Shurduk Candidate of Technical Sciences, PhD, Chief Forensic Expert of the Department of Commodity and Gemological Research of the Poltava Scientific Research Expert and Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Poltava, <https://orcid.org/0000-0002-5287-1241>

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF BUSINESS AND TRADE SPECIALISTS WITHIN A PRACTICE-ORIENTED EDUCATIONAL MODEL

Abstract. The article substantiates the feasibility of developing professional competencies of students in business and trade programmes on the basis of a practice-oriented educational model that integrates academic instruction, systematic workplace learning, project-based cooperation with business, and joint assessment of learning outcomes. The relevance of the topic is determined by the growing employer demand for applied skills, the digitalisation of business processes, changes in logistics, trade and marketing communications, and the need for a rapid post-war modernisation of the Ukrainian labour market. The purpose of the study is to provide a theoretical justification for and to design a model of professional competency formation for future business and trade specialists within a practice-oriented learning environment. The study applies analysis, synthesis, comparison, content analysis of regulatory documents, statistical generalisation, structural-functional modelling, and expert interpretation.

The synthesis of European and Ukrainian regulatory approaches demonstrates that a high-quality dual or broader work-based learning model should rely on a structured partnership between a higher education institution and an employer, a written distribution of responsibilities, a substantial workplace component, mentoring, regular feedback, and measurable learning outcomes. The review of statistical and analytical sources shows that Ukraine still needs to scale up dual training, whereas EU countries, and Germany in particular, demonstrate stronger school-to-work transition outcomes. On this basis, the authors propose a model adapted to the training of students in speciality D7 «Trade».

The model includes four interconnected blocks: academic, practical, integration-project, and assessment-reflective. Its practical value lies in the possibility of using it by departments, programme guarantors, and partner companies for designing individual educational and professional trajectories, modernising course content, organising long-term internships, and improving graduate employability. The scientific novelty of the paper consists in adapting the instruments of dual education and work-based learning to the field of business and trade with due regard to Ukrainian institutional constraints and employer needs.

Keywords: professional competencies; practice-oriented learning; dual education; business and trade specialists; work-based learning; educational process; graduate employability.

Постановка проблеми. Ринок праці дедалі жорсткіше оцінює не стільки обсяг формально засвоєних знань, скільки здатність випускника швидко виконувати професійні завдання у реальному бізнес-середовищі, працювати з клієнтом, даними, цифровими сервісами, комерційною інформацією та командними проєктами. Для спеціальностей, пов'язаних із бізнесом і торгівлею, це означає необхідність поєднання *hard skills* (аналітика продажів, управління запасами, ціноутворення, бізнес-планування, електронна комерція, маркетингові інструменти) із *soft skills* (комунікація, переговори, клієнтоорієнтованість, адаптивність, робота в команді). Європейський підхід до якісних *apprenticeship*-моделей прямо пов'язує результативність підготовки з поєднанням навчання і *work-based learning*, а також зі структурованим партнерством освіти та роботодавців [1]. В Україні інституційне підґрунтя для такого переходу закладено Концепцією підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти 2018 року та Положенням про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти, затвердженим у 2023 році [2; 3].

Попри нормативний прогрес, у підготовці фахівців з бізнесу і торгівлі все ще домінує короткострокова практика, яка не забезпечує системного занурення у бізнес-процеси підприємства. У результаті випускник часто має достатню теоретичну базу, але недостатній досвід застосування знань у ситуаціях невизначеності, роботи з операційними показниками, клієнтськими кейсами та внутрішніми регламентами компанії. Саме тому проблема побудови практико-орієнтованої моделі освітнього процесу, здатної забезпечити послідовне формування професійних компетентностей упродовж усього періоду навчання, набуває як наукового, так і прикладного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі дуальна та практико-орієнтована підготовка дедалі частіше розглядаються як інструмент подолання розриву між академічною освітою і потребами роботодавців. Л. В. Марценюк та О. В. Груздев наголошують, що дуальна освіта створює синергію теорії і практики та підвищує конкурентоспроможність випускника на ринку праці [4]. І. Миколайчук і В. Хмурова розкривають дуальну освіту через модернізацію партнерства з роботодавцями, акцентуючи увагу на інституційному алгоритмі взаємодії між закладом освіти та бізнесом [5].

І. Крамаренко, І. Іртищева, І. Надточій, Н. Гришина та О. Іщенко пов'язують розвиток дуальної форми освіти з потребою формувати професійні компетентності в умовах четвертої промислової революції, цифровізації та післявоєнного відновлення економіки [6].

Важливий аспект – стратегічне партнерство бізнесу та освіти – системно розкрито у праці О. Захарової та О. Настенко, де доведено, що якість підготовки фахівців безпосередньо залежить від інтенсивності й організованості співпраці університету з роботодавцями [7]. Л. Г. Медвідь та А. Б. Медвідь узагальнюють сучасні переваги й ризики впровадження дуальної форми освіти у закладах вищої освіти, підкреслюючи потребу в методичному забезпеченні, гнучкості освітніх

програм та системі оцінювання результатів навчання [8]. Аналітичний звіт за результатами третього року пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти підтверджує, що для масштабування такої моделі критичними є сталі відносини з підприємствами, узгодження графіків, якісне наставництво та зрозумілий розподіл відповідальності сторін [9].

Водночас у наявних публікаціях недостатньо розроблено саме модельне забезпечення формування професійних компетентностей здобувачів спеціальностей бізнесу і торгівлі. Більшість досліджень або зосереджена на нормативно-правових засадах дуальної освіти, або аналізує її загальні переваги. Менш опрацьованими залишаються питання структури освітньо-практичної траєкторії, збалансування академічної та виробничої складових, а також системи показників, за якими можна оцінити результативність практико-орієнтованої моделі саме для економічних та торговельних спеціальностей.

Мета статті - теоретичне обґрунтування та розроблення практико-орієнтованої моделі формування професійних компетентностей фахівців з бізнесу і торгівлі, а також визначення організаційних умов її результативного впровадження у закладах вищої освіти на основі аналізу українського та європейського досвіду.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів: аналіз та синтез – для узагальнення наукових підходів до компетентнісної, дуальної та work-based learning моделей; контент-аналіз нормативних актів – для виявлення інституційних рамок практико-орієнтованого навчання в Україні та ЄС; порівняльний аналіз – для зіставлення українських і німецьких підходів до організації навчання на робочому місці; статистичне узагальнення – для інтерпретації відкритих даних аналітичних звітів та міжнародної статистики; структурно-функціональне моделювання – для побудови авторської моделі; експертна інтерпретація – для формування прогнозних результатів її впровадження.

Нормативний та інституційний контекст формування практико-орієнтованої моделі в Україні сьогодні є значно сприятливішим, ніж кілька років тому. Якщо Концепція 2018 року визначила загальні напрями розвитку дуальної освіти [2], то Положення 2023 року деталізувало механізми її організації для фахової передвищої та вищої освіти, включно з договірними відносинами між здобувачем, закладом освіти та роботодавцем [3]. Європейська рамка якості та ефективності apprenticeship-схем, ухвалена Радою ЄС у 2018 році, також задає важливі для українського контексту орієнтири: письмову угоду, визначені результати навчання, педагогічний супровід, істотну частку навчання на робочому місці та підтримку роботодавців, насамперед малих і середніх підприємств [1]. Для спеціальностей бізнесу і торгівлі ці принципи особливо важливі, оскільки компетентності у цій сфері формуються переважно в середовищі реальних операцій, взаємодії з клієнтами, ланцюгами постачання, комерційними рішеннями й ринковими ризиками.

Таблиця 1

**Аналітичне зіставлення передумов
практико-орієнтованої підготовки в Україні та країнах ЄС**

Індикатор	Україна	ЄС / Німеччина	Аналітичний висновок
Нормативна рамка	Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (2018) та Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти (2023).	Європейська рамка якості та ефективності apprenticeship-схем (2018).	Нормативна логіка України загалом узгоджується з європейськими підходами, але потребує глибшого інституційного наповнення на рівні ЗВО.
Показники переходу від освіти до зайнятості	68,3 % випускників професійної освіти працевлаштовані за результатами дослідження, узагальненого у звіті KSE Institute.	83,5 % недавніх випускників були працевлаштовані в ЄС у 2023 р.; у Німеччині – 91,5 %.	Практична складова навчання прямо пов'язана з кращою працевлаштовуваністю випускників.
Молодіжний ринок праці	Національні аналітичні звіти фіксують потребу в масштабуванні дуальних програм для швидшого входження молоді в зайнятість.	Рівень молодіжного безробіття (15–29 років) у 2024 р. становив 11,4 % у ЄС і 5,6 % у Німеччині.	Системи зі значною часткою work-based learning забезпечують м'якіший перехід від навчання до роботи.
Організація навчання на робочому місці	Базова кількість учнів на дуальних програмах професійної освіти оцінена у 16,8 тис., а ціль масштабування – до 25 тис. осіб.	У Німеччині учні проводять у компанії в середньому 3–4 дні на тиждень; у 2024 р. укладено 486,7 тис. нових договорів про підготовку.	Довготривала, а не епізодична практика є ключем до формування професійних компетентностей.

Примітка. Показники сформовано за різними методиками та рівнями освіти; таблиця використовується для аналітичного зіставлення контекстів, а не для прямого рейтингового порівняння. Складено за [1–3; 10–15].

Дані табл. 1 підтверджують, що ефективність переходу від освіти до зайнятості суттєво залежить від інтенсивності work-based learning. В українських умовах аналітика KSE Institute фіксує лише 68,3 % працевлаштованих випускників професійної освіти та водночас демонструє наявний резерв масштабування дуальних програм: базове значення кількості учнів на них оцінено у 16,8 тис., а частку залучених здобувачів – у 8 % [10]. На рівні ЄС 83,5 % недавніх випускників були працевлаштовані вже у 2023 році, а в Німеччині – 91,5 % [11]. Водночас у Німеччині молодіжне безробіття у 2024 році становило 5,6 %, тоді як у середньому по ЄС – 11,4 % [12]. Такий розрив не можна пояснити лише економічною кон'юнктурою; він відображає і кращу інституційну вбудованість навчання у виробниче середовище. Німецька система розглядає apprenticeship як основний шлях входження молоді в зайнятість [13], передбачає в середньому три-чотири дні навчання на підприємстві щотижня [14], а кількість нових договорів про професійну підготовку у 2024 році становила 486,7 тис. [15].

Для спеціальностей бізнесу і торгівлі це означає, що практична складова не повинна залишатися епізодичною. Навпаки, вона має бути розгорнута у вигляді довготривалої, методично керованої та результативно оцінюваної діяльності студента на підприємстві-партнері. Саме тому в статті пропонується модель, яка не копіює німецьку систему механічно, а адаптує її принципи до українського університетського середовища, можливостей кафедри, особливостей освітньої програми і кадрового потенціалу підприємств.

Авторська модель формування професійних компетентностей фахівців з бізнесу і торгівлі ґрунтується на таких принципах: 1) інтегрованість академічної і виробничої підготовки; 2) поступовість ускладнення практичних завдань; 3) спільна відповідальність університету і роботодавця за результат; 4) прозорі критерії оцінювання; 5) індивідуалізація освітньо-професійної траєкторії; 6) безперервний зворотний зв'язок. У запропонованій моделі виділено чотири змістові блоки (табл. 2), кожен з яких має власні інструменти, учасників і результати.

Перший блок – академічний – забезпечує теоретичний фундамент і розвиток аналітичного мислення. Він включає не лише традиційні дисципліни, а й кейс-методи, бізнес-симуляції, проблемні лекції, роботу з даними продажів, маркетинговими метриками, CRM-системами, логістичними показниками та цифровими платформами. Другий блок – практичний – реалізується на базі підприємств-партнерів у форматі довготривалого стажування, навчання на робочому місці, залучення до операційної, комерційної, маркетингової, закупівельної чи аналітичної діяльності. Третій блок – інтеграційно-проектний – покликаний зв'язати навчальні дисципліни з реальними завданнями бізнесу: підготовкою комерційних пропозицій, аналізом асортименту, цифровими комунікаційними кампаніями, проектами з поліпшення сервісу або внутрішньої логістики. Четвертий блок – оціночно-рефлексивний – спрямований на вимірювання прогресу компетентностей, корекцію траєкторії навчання та

підтвердження результатів через портфоліо, відгуки наставників, рубрики оцінювання, захист проєктів і підсумкову атестацію.

Важливою умовою дієвості моделі є перехід від формальної практики до навчання, вбудованого у календар і зміст освітньої програми. Це означає попереднє узгодження з роботодавцем переліку завдань, компетентностей, режиму перебування студента на підприємстві, форм звітності та ролі корпоративного наставника. Для українських закладів вищої освіти доцільною є схема, за якої упродовж семестру студент 1–2 дні на тиждень працює над практичними завданнями у компанії або в навчально-виробничому середовищі, а на старших курсах частка робочо-орієнтованих модулів може збільшуватися.

Таблиця 2

Авторська модель формування професійних компетентностей фахівців з бізнесу і торгівлі

Блок моделі	Зміст	Інструменти	Очікуваний результат
Академічний	Формування теоретичної бази з підприємництва, торгівлі, маркетингу, менеджменту, логістики, електронної комерції та бізнес-аналітики.	Проблемні лекції, кейси, бізнес-симуляції, робота з даними, цифрові платформи, мікропроєкти.	Системні знання, аналітичне мислення, здатність приймати обґрунтовані рішення.
Практичний	Навчання на робочому місці у підприємств-партнерів з поступовим ускладненням завдань і наставництвом.	Довготривале стажування, ротація по функціях, індивідуальні завдання, робочий щоденник, менторські зустрічі.	Прикладні навички, професійна адаптивність, розуміння реальних бізнес-процесів.
Інтеграційно-проєктний	Поєднання змісту дисциплін із реальними запитами бізнесу та міждисциплінарними завданнями.	Консалтингові студентські проєкти, проєкти з оптимізації сервісу, збуту, запасів, цифрових комунікацій.	Підприємливість, командна робота, креативність, відповідальність за результат.
Оціночно-рефлексивний	Моніторинг прогресу компетентностей, корекція індивідуальної траєкторії та підсумкова верифікація результатів.	Портфоліо, рубрики оцінювання, відгуки наставників, самооцінювання, захист проєкту, підсумкова атестація.	Підтверджена готовність до професійної діяльності та безперервного розвитку.

Примітка. Авторська розробка.

Запропонована модель дозволяє перейти від логіки «спочатку теорія – потім коротка практика» до логіки послідовного накопичення професійного досвіду. У сфері бізнесу і торгівлі це принципово важливо, оскільки значна частина компетентностей формується не через репродуктивне відтворення теорії, а через участь у прийнятті рішень, комунікацію із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, аналіз бізнес-даних, роботу з невизначеністю та відповідальність за результат. Саме тому навчання на робочому місці має бути не додатком до освітньої програми, а її повноцінним компонентом.

Для оцінювання очікуваної результативності моделі використано авторське прогнозне порівняння традиційної та практико-орієнтованої підготовки (табл. 3). Прогнозні параметри сформовано на основі узагальнення наукових джерел [1; 4–10; 13–15] та логіки компетентнісного моделювання. Йдеться не про емпірично виміряні універсальні показники, а про аналітичний орієнтир для освітньої програми і підприємств-партнерів.

Очікується, що за рахунок довших періодів навчання у професійному середовищі, наставництва, спільного проєктування змісту дисциплін та бізнес-кейсів рівень працевлаштування випускників за спеціальністю протягом перших шести місяців після завершення навчання зростатиме, а тривалість адаптації на першому робочому місці – скорочуватиметься. Не менш важливим є зростання якості зворотного зв'язку від роботодавців і самих студентів: у практико-орієнтованій моделі вони оцінюють не лише академічний результат, а й готовність до реальних бізнес-завдань, здатність працювати в команді, дотримуватися дедлайнів, взаємодіяти з клієнтами та приймати операційні рішення.

Таблиця 3

Прогнозні результати впровадження практико-орієнтованої моделі у підготовку фахівців з бізнесу і торгівлі

Показник	Традиційна модель	Практико-орієнтована модель
Частка дисциплін із вбудованими бізнес-кейсами та проєктами	15–20 %	50–60 %
Частка навчального часу, що припадає на системну практичну складову	10–15 %	35–50 %
Тривалість адаптації випускника на першому робочому місці	6–9 місяців	1–3 місяці
Ймовірність працевлаштування за спеціальністю протягом 6 місяців після випуску	70–75 %	85–90 %
Оцінка роботодавцями готовності випускника до практичної роботи	Середня	Висока

Примітка. Авторська оцінка, сформована на основі узагальнення [1; 4–10; 13–15].

Висновки. Проведене дослідження дало підстави стверджувати, що формування професійних компетентностей фахівців з бізнесу і торгівлі є значно результативнішим за умови системного впровадження практико-орієнтованої моделі освітнього процесу. Її змістове ядро становить не разова практика, а інституційно оформлена взаємодія закладу вищої освіти та роботодавця, у межах якої теоретичне навчання, навчання на робочому місці, проєктна діяльність і оцінювання результатів утворюють єдину систему.

Узагальнення українського та європейського досвіду показало, що висока ефективність work-based learning досягається за наявності кількох обов'язкових умов: нормативної визначеності, структурованого партнерства, суттєвої частки практичного навчання, підготовлених наставників, прозорих критеріїв оцінювання та постійного моніторингу результатів. Для сфери бізнесу і торгівлі додаткового значення набувають інтеграція цифрових інструментів, реальні комерційні кейси, міжфункціональні проєкти та розвиток клієнтоорієнтованої поведінки.

Практична цінність запропонованої моделі полягає в тому, що вона може бути використана кафедрами, гарантами освітніх програм і підприємствами-партнерами як основа для модернізації навчальних планів, укладання договорів про дуальну або іншу практико-орієнтовану підготовку, розроблення матриці компетентностей і системи оцінювання результатів навчання. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у проведенні пілотного впровадження моделі на освітніх програмах спеціальності D7 «Торгівля», кількісному вимірюванні її ефектів для працевлаштування та професійної адаптації випускників, а також у розробленні інструментарію оцінювання внеску роботодавця у формування компетентностей здобувачів.

Література.

1. Council Recommendation of 15 March 2018 on a European Framework for Quality and Effective Apprenticeships // Official Journal of the European Union. 2018. С 153/1. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502(01)) (date accessed: 04.04.2026).
2. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 660-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/660-2018-%D1%80> (дата звернення: 04.04.2026).
3. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти : наказ МОН України від 13.04.2023 № 426 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0929-23> (дата звернення: 04.04.2026).
4. Марценюк Л. В., Груздєв О. В. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики // Економіка та держава. 2021. № 3. С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.58>.
5. Миколайчук І., Хмурова В. Дуальна освіта у модернізації партнерства з роботодавцями // Scientia Fructuosa. 2021. Т. 139, № 5. С. 139–154. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(139\)10](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(139)10).

6. Kramarenko I., Irtysheva I., Nadtochii I., Hryshyna N., Ishchenko O. Conceptual components of the dual form of acquiring professional competences in the system of higher education: current realities and implementation technologies in the conditions of the fourth industrial revolution // *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. № 2. P. 270–276. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-39>.
7. Захарова О. В., Настенко О. Р. Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова активізації розвитку ІТ-сфери України // *Економіка і організація управління*. 2023. № 1(49). С. 5–15. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.1>.
8. Медвідь Л. Г., Медвідь А. Б. Перспективи та проблеми запровадження дуальної форми освіти у закладах вищої освіти // *Підприємництво і торгівля*. 2025. № 47. С. 107–117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-47-12>.
9. Аналітичний звіт за результатами третього року пілотного проєкту, що реалізується відповідно до Наказу МОНУ від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проєкту в закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» / О. Бучинська, О. Давліканова, Т. Іщенко, І. Лирик, А. Чайковська, О. Яшкіна. Київ: ТОВ «Вістка», 2022. 100 с. URL: https://nmc-vfpo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/dual-studies-final_2-02.pdf (дата звернення: 04.04.2026).
10. Каракай А., Савісько М. Дуальна професійно-технічна освіта в Україні. Київ : KSE Institute, 2025. 63 с. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Zvit.-Dualna-profesiyno-tehnichna-osvita.pdf> (дата звернення: 04.04.2026).
11. 83.5% of recent graduates employed in 2023 // Eurostat. 21.08.2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240821-1> (date accessed: 04.04.2026).
12. Unemployment statistics and beyond // Eurostat. Statistics Explained. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics_and_beyond (date accessed: 04.04.2026).
13. Apprenticeship System // Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB). Updated: 10.09.2024. URL: <https://www.bibb.de/en/147679.php> (date accessed: 04.04.2026).
14. In-Company Training in Germany // Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB). Updated: 10.09.2024. URL: <https://www.bibb.de/en/147094.php> (date accessed: 04.04.2026).
15. Der Ausbildungsmarkt im Jahr 2024 // Bundesinstitut für Berufsbildung. Bonn, 2025. URL: <https://www.bibb.de/dienst/publikationen/download/20510> (Zugriff am: 04.04.2026).

References.

1. Council of the European Union. (2018). Council Recommendation of 15 March 2018 on a European Framework for Quality and Effective Apprenticeships. Official Journal of the European Union, C 153/1. Retrieved April 4, 2026, from [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0502(01))
2. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2018). Pro skhvalennia Kontseptsii pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity [On approval of the Concept for training specialists under the dual form of education] (Order No. 660-r, September 19, 2018). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved April 4, 2026, from <https://zakon.rada.gov.ua/go/660-2018-%D1%80> [in Ukrainian].
3. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2023). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dualnu formu zdobuttia fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity [On approval of the Regulation on the dual form of professional pre-higher and higher education] (Order No. 426, April 13, 2023). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved April 4, 2026, from <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0929-23> [in Ukrainian].
4. Martseniuk, L. V., & Hruzdiev, O. V. (2021). Dualna osvita yak zasib efektyvnoho poiednannia teorii ta praktyky [Dual education as a means of effective combination of theory and

practice]. *Ekonomika ta derzhava*, 3, 58–65. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.58> [in Ukrainian].

5. Mykolaichuk, I., & Khmurova, V. (2021). Dualna osvita u modernizatsii partnerstva z robotodavtsiamy [Dual education in the modernization of partnerships with employers]. *Scientia Fructuosa*, 139(5), 139–154. [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(139\)10](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(139)10) [in Ukrainian].

6. Kramarenko, I., Irtysheva, I., Nadtochii, I., Hryshyna, N., & Ishchenko, O. (2023). Conceptual components of the dual form of acquiring professional competences in the system of higher education: current realities and implementation technologies in the conditions of the fourth industrial revolution. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 2, 270–276. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-39>

7. Zakharova, O. V., & Nastenko, O. R. (2023). Stratehichne partnerstvo biznesu ta osvity yak umova aktyvizatsii rozvytku IT-sfery Ukrainy [Strategic partnership between business and education as a condition for intensifying the development of the IT sector in Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1(49), 5–15. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.1> [in Ukrainian].

8. Medvid, L. H., & Medvid, A. B. (2025). Perspektyvy ta problemy zaprovadzhennia dualnoi formy osvity u zakladakh vyshchoi osvity [Prospects and problems of implementing the dual form of education in higher education institutions]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 47, 107–117. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-47-12> [in Ukrainian].

9. Buchynska, O., Davlikanova, O., Ishchenko, T., Lylyk, I., Chaikovska, A., & Yashkina, O. (2022). Analitychnyi zvit za rezultatamy tretoho roku pilotnoho proiektu, shcho realizuietsia vidpovidno do Nakazu MONU vid 15.10.2019 № 1296 «Shchodo zaprovadzhennia pilotnoho proiektu v zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity z pidhotovky fakhivtsiv za dualnoiu formoiu zdobuttia osvity» [Analytical report on the results of the third year of the pilot project implemented under Order No. 1296 of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. Kyiv: TOV «Vistka». Retrieved April 4, 2026, from https://nmc-vfpo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/dual-studies-final_2-02.pdf [in Ukrainian].

10. Karakai, A., & Savisko, M. (2025). Dualna osvita v Ukraini: profesiino-tekhnichna [Dual education in Ukraine: vocational education and training]. Kyiv: KSE Institute. Retrieved April 4, 2026, from <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Zvit.-Dualna-profesiyno-tehnichna-osvita.pdf> [in Ukrainian].

11. Eurostat. (2024, August 21). 83.5% of recent graduates employed in 2023. Retrieved April 4, 2026, from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240821-1>

12. Eurostat. (n.d.). Unemployment statistics and beyond. Statistics Explained. Retrieved April 4, 2026, from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics_and_beyond

13. Federal Institute for Vocational Education and Training. (2024, September 10). Apprenticeship system. Retrieved April 4, 2026, from <https://www.bibb.de/en/147679.php>

14. Federal Institute for Vocational Education and Training. (2024, September 10). In-company training in Germany. Retrieved April 4, 2026, from <https://www.bibb.de/en/147094.php>

15. Bundesinstitut für Berufsbildung. (2025). Der Ausbildungsmarkt im Jahr 2024 [The training market in 2024]. Bonn. Retrieved April 4, 2026, from <https://www.bibb.de/dienst/publikationen/download/20510> [in German].

Дата першого надходження статті до видання: 18.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.05.2026